

УДК 351.86

О. Г. Давиденко,
аспірант кафедри глобалістики, євроінтеграції та управління національною безпекою,
Національна академія державного управління при Президенті України

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО РЕАГУВАННЯ НА ЗАГРОЗИ ДЕСТАБІЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ІНСПІРУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ КОНФЛІКТІВ

O. Davydenko,
postgraduate student of division of European integration and globalization and management of national security
of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FUNDAMENTALS OF THE STATE RESPONSE TO THE THREATS OF DESTABILIZATION OF THE SOCIAL AND POLITICAL SYSTEM IN CONDITIONS OF INSPIRATION OF SOCIAL CONFLICTS

У статті розглянуто модель державно-управлінської діяльності у сфері забезпечення суспільно-політичної стабільності та обґрунтовано, що теоретико-методологічними засадами державного реагування на загрози суспільно-політичній стабільності України в умовах інспірування соціальних конфліктів є синергетика та тоталогія.

Автором встановлено, що в залежності від стадії формування та реалізації загроз дестабілізації суспільно-політичній системі можуть застосовуватися відповідні технології державного реагування на вказані загрози: в зоні фонові соціальної напруженості — профілактика загроз; в зоні поступового зростання соціальної напруженості до її критичного рівня — попередження загроз; у зоні різкого зростання соціальної напруженості, що відповідає розвитку соціального конфлікту та в зоні піку соціальної напруженості — припинення та локалізація дії загрози; в зоні зниження соціальної напруженості — профілактика загроз.

The article deals with the model of state and management activity in the field of ensuring social and political stability and substantiates that the theoretical and methodological fundamentals of the state response to the threats to the social and political stability of Ukraine in the conditions of the inspiration of social conflicts are synergetics and totalology.

The author established that, depending on the stage of formation and implementation of destabilization threats to the social and political system, appropriate technologies of the state response to these threats can be applied: in the zone of background social tension — prophylaxis of threats; in the zone of gradual growth of social tension to its critical level — prevention of threats; in the zone of sharp growth of social tension, which corresponds to the development of social conflict and in the zone of peak social tension — termination and localization of the threat; in the zone of reducing social tension — prevention of threats.

Ключові слова: суспільно-політична стабільність, базова модель загроз дестабілізації суспільно-політичній системі, модель державно-управлінської діяльності у сфері забезпечення суспільно-політичній стабільності, державне реагування на загрози дестабілізації суспільно-політичній системі, форми системної протидії загрозам суспільно-політичній стабільності.

Key words: social and political stability, basic model of threats to destabilize the social and political system, model of state and management activity in the field of ensuring social and political stability, state response to the threats of destabilization to the social and political system, forms of systemic counteraction to the threats to the social and political stability.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У Стратегії національної безпеки України однією з актуальних загроз національним інтересам визначено підризу суспільно-політичній стабільності з метою знищення держави Україна [1]. За таких умов, що склалися існує нагальна необхідність створення ефективної системи профілактики та протидії загрозам суспільно-політичній стабільності України.

Ця обставина і визначає зв'язок загальної проблеми з найбільш важливими науковими та практичними

завданнями дослідження державно-управлінських проблем забезпечення суспільно-політичній стабільності в умовах зовнішнього інспірування соціальних конфліктів.

На підставі аналізу актуальних досліджень і наукових публікацій можна зробити висновок про те, що державно-управлінськими проблемами забезпечення суспільно-політичній стабільності переймалися такі вітчизняні дослідники, як: В. Абрамов, Д. Кучма, Г. Ситник (концептуальні засади державного управління забезпеченням національної безпеки) [2], О. Руденко (теорети-

ко-методологічні засади дослідження суспільної стабільності в науці державного управління) [3], О. Валевський (аналіз загроз стабільності в упровадженні політики реформ) [4], О. Литвиненко (сценарії інспірування суспільно-політичної нестабільності) [5], М. Шевченко (технології державного реагування на загрози дестабілізації суспільно-політичної системи) [6—9].

ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Незважаючи на значний науковий доробок вітчизняних дослідників державно-управлінських проблем забезпечення суспільно-політичної стабільності, маємо констатувати, що сьогодні ще обмаль праць, в яких би досліджувалися теоретико-методологічні засади державного управління у сфері забезпечення суспільно-політичної стабільності України.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є дослідження теоретико-методологічних засад державного реагування на загрози дестабілізації суспільно-політичної системи в умовах інспірування соціальних конфліктів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

У моделі державно-управлінської діяльності у сфері забезпечення суспільно-політичної стабільності, запропонованої вітчизняним дослідником М. Шевченко, виокремлено три рівні: перший рівень — світоглядний, який забезпечує загальне розуміння проблем забезпечення суспільно-політичної стабільності; другий рівень — процесний, який покликаний забезпечити раціональну побудову процесу стабілізації суспільно-політичної ситуації з урахуванням моделей загроз дестабілізації суспільно-політичної системи, які реалізуються в конкретно-історичних умовах; третій рівень — організаційний, який покликаний забезпечити раціональну організацію діяльності суб'єктів забезпечення суспільно-політичної стабільності на стратегічному та тактичному рівнях державного управління [8].

Розглядаючи світоглядний рівень державно-управлінської діяльності у сфері забезпечення суспільно-політичної стабільності акцентуємо увагу на визначенні поняття "суспільно-політична стабільність". Під останньою будемо розуміти стан суспільства та політичної системи, для якого характерна певна стійкість, єдність, цілісність, здатність до ефективної та конструктивної взаємодії по досягненню цілей суспільного розвитку, а також мобілізації всього потенціалу держави й суспільства для захисту власних інтересів, подолання небезпеки [9, с. 51].

Передумовами суспільно-політичної стабільності є:

1) стабільна економіка;

2) рівновага між функціонуючими владними структурами. Жодна політична група, жоден соціальний інститут не повинні панувати над всіма іншими;

3) наявність у суспільстві хоча б елементарної злагоди. У її формуванні важливу роль відіграють засоби масової інформації, які здатні відчувати або об'єднувати їх навколо політичного керівництва;

4) наявність ефективного державного управління. Поширення корупції й інших негативних явищ в органах центральної влади дестабілізують суспільство. Стабільність центральної влади є одним з найголовніших показників добробуту громадян та злагоди в суспільстві.

Проведене дослідження теоретико-методологічних засад і сучасних підходів до розуміння проблем забезпечення суспільно-політичної стабільності дозволило М. Шевченку стверджувати, що в наукових дослідженнях, які присвячені розгляду проблем забезпечення суспільно-політичної стабільності відбувся перехід від марксизму до неомарксизму, а в подальшому до синергетики та тоталогії [8].

На нашу думку, вказані положення потребують уточнення, а саме в аспекті історичних уявлень про державне управління соціальними процесами:

у рамках марксизму панувало лінійне уявлення про управління соціальними процесами й забезпечення суспільно-політичної стабільності пов'язувалося виключно із стабілізуючою роллю середнього класу та глобальною ідеологізацією суспільства [10]. В рамках неомарксизму до вказаного переліку чинників забезпечення суспільно-політичної стабільності включається питання надбудови, насамперед — культури [11];

у рамках синергетики панує нелінійне уявлення про управління соціальними процесами й відповідно, суспільство розглядається як надзвичайно складна система, кожен елемент якої має дуже багато ступенів свободи. Синергетику пронизує фундаментальна ідея незворотності історії системи, яка актуалізує структурну групу категорій — хаос, порядок, історія, а також фундаментальні ідеї розвитку як самоорганізації системи за допомогою самодії. З останньою — співвідносяться дві категоріальні структури, які охоплюють категорії: а) якісний стрибок, розвиток (як самоорганізація), хаос, порядок; б) частина, ціле, дія, самодія [12];

у рамках тоталогії акцентується увага на дослідженні динамічного хаосу при цьому увага дослідників акцентується на вивченні ментальності, в якій втілено нерозривна єдність як матеріальних так й ідеальних елементів складових історичного процесу. При цьому соціум розуміється як тотальність, за якої всім сферам суспільного життя притаманні як самостійність, так і органічна єдність. В рамках тоталогії вперше починають досліджуватися умови як самостійний детермінант, а саме: соціальне середовище життя, соціально-економічна та політична ситуація і т.д. [13, с. 55—56]. Умови породжують випадковості в яких є завжди своя система відносин, які впорядковані структурно. Завдяки дії механізму самодетермінації тотальність є одночасно тією, що творить, й тією яку творять. Цей механізм самодетермінації в суспільстві забезпечує загальну саморегуляцію життєдіяльності людини, а також численні коливальні явища. Водночас він проявляється у взаємовпливах економіки і політики, політики та ідеології, політики і культури, науки і освіти, освіти і технологічного прогресу, науки і гуманізму, культури та ідеології, культури і безпеки і т.д. Зауважимо, що наявність механізму самодетермінації в суспільстві забезпечує існування "індустрії випадковостей", яка має деструктивний характер й обслуговує переважно корпоративні і приватні інтереси. Нині ця "індустрія випадковостей" має досить широкий набір технологій дестабілізації економічної та суспільно-політичної систем. Застосування вказаних технологій надає можливість активній сто-

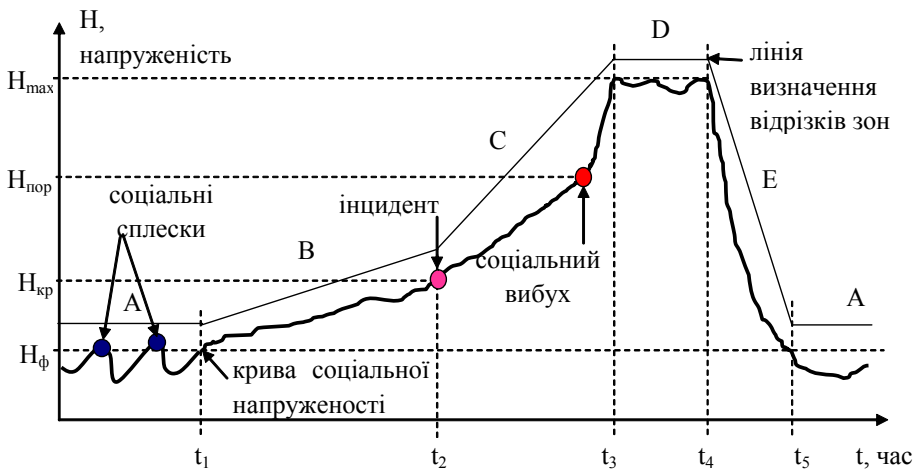

Рис. 1. Типовий графік динаміки соціальної напруженості під час загострення суспільно-політичної ситуації

Джерело: [16, с. 34].

роні досягнути наступних цілей протиборства: дискримінація влади держави-супротивника у вирішенні проблем забезпечення суспільно-політичної стабільності та подальша делегітимізація влади; створення та подальша підтримка сепаративних рухів та опозиції, що за певних умов передбачає військову допомогу; інспірування соціального конфлікту та приведення опозиції до влади та закріплення позитивних результатів спеціальної операції [14].

У науковій літературі [6—8; 14] представлено базову модель загроз дестабілізації суспільно-політичної системи. Ця модель структурно включає в себе такі моделі як: модель створення ситуації економічної нестабільності, яка передбачає планування та здійснення низки взаємопов'язаних заходів; модель політичної дестабілізації суспільно-політичного життя в столиці держави; модель політичної дестабілізації суспільства екстремістськими організаціями; модель політичної дестабілізації суспільства сепаратистськими та терористичними організаціями.

Інспірування соціальних конфліктів та використання вказаних моделей загроз дестабілізації суспільно-політичної системи будь-яким суб'єктом протиборства є потенційно небезпечним для національної безпеки конкретної держави.

Розглядаючи процесний рівень державно-управлінську діяльність у сфері забезпечення суспільно-політичної стабільності акцентуємо увагу на визначенні поняття "стабілізація". Під останньою будемо розуміти комплекс заходів державної політики, який спрямований на запобігання кризових явищ в економічній, політичній та соціальній сферах. Стабілізація виступає вирішальною передумовою та першим етапом подолання кризи в зазначеній галузі. У такому контексті необхідно мати на увазі, що стабілізація є необхідним, але недостатнім елементом більш широкого державно-управлінського явища — антикризова політика. Антикризова політика, яка зводиться лише до однієї стабілізації, не може забезпечити тривалий успіх [15, с. 671].

Відповідно, антикризова політика передбачає розробку та реалізацію двох стратегій забезпечення суспільно-політичної стабільності:

стратегії ствердження, зміцнення стійкості суспільної системи, що передбачає побудову благополучного і

впевненого у своєму майбутньому суспільства. Тобто стратегічне управління у сфері забезпечення суспільно-політичної стабільності спрямоване на збереження стійкості соціальної системи в межах, які є необхідними для забезпечення нормального протікання життєво важливих для неї процесів;

стратегії захисту, при якому основа діяльності органів державної влади, які опікуються питаннями забезпечення суспільно-політичної стабільності складає виявлення загроз і їх нейтралізація. Тобто тактичне управління у сфері забезпечення суспільно-політичної стабільності відрізняється мобільністю і спрямоване на забезпечення відносно швидкої зміни соціальної системи [8, с. 108].

Зазначимо, що стратегічне та тактичне управління у сфері забезпечення суспільно-політичної стабільності пов'язані один з одним за принципом компліментарності: один тип компенсує, доповнює те, на що не "спроможний" інший.

Розглядаючи організаційний рівень державно-управлінської діяльності у сфері забезпечення суспільно-політичної стабільності, акцентуємо увагу на формах системної протидії загрозам суспільно-політичній стабільності на стратегічному та тактичному рівнях державного управління.

Формами системної протидії сучасним загрозам суспільно-політичній стабільності на стратегічному рівні державного управління є:

а) заходи по підвищенню стійкості держави до деструктивного інформаційного впливу, до економічного і військового послаблення країни, до загострення суспільно-політичних протиріч в суспільстві;

б) стратегіями протидії зовнішнім, внутрішнім і трансграничним загрозам. Найважливіше значення для підвищення стійкості країни до сучасних загроз суспільно-політичній стабільності має захист і збереження базових цінностей українського суспільства, культурних, освітніх і соціально-економічних основ держави і суспільства [8, с. 108].

Формами системної протидії сучасним загрозам суспільно-політичній стабільності на тактичному рівні державного управління є технології державного реагування на загрози дестабілізації суспільно-політичної системи [6].

Розглянемо динаміку соціальної напруженості під час загострення суспільно-політичної ситуації (див. рис. 1), що дозволить визначити цілі державного реагування на загрози дестабілізації суспільно-політичної системи, а також розробити соціальні прогнози розвитку суспільно-політичної ситуації, які є необхідними для прийняття відповідних державно-управлінських рішень у цій специфічній сфері.

На графіку (рис. 1), визначено наступні зони:

A — зона фонові напруженості, де соціальна напруженість має безсистемний характер і знаходиться в межах "норми" (стабільний стан) — до моменту перевищення фонові напруженості (t_1) та після моменту повернення до неї (t_3).

В — зона поступового зростання соціальної напруженості до її критичного рівня ($H_{кр}$) — від моменту перевищення фонові напруженості (t_1) до моменту інциденту (t_2), тобто критичної точки, з якої починається лавиноподібне зростання соціальної напруженості. У цій зоні відбувається зародження конфлікту, який може бути інспірований зовнішніми або внутрішніми силами з метою повалення конституційного ладу.

С — зона різкого зростання соціальної напруженості, що відповідає розвитку соціального конфлікту. За час від моменту інциденту (t_2) до моменту кризового стану (t_3) напруженість досягає свого найвищого рівня (H_{max}). У зазначеному часовому інтервалі, крім інциденту, знаходиться ще одна критична точка — соціальний вибух, який відбувається після досягнення певного порогу. Після перевищення рівня соціальної напруженості ($H_{пор}$), напруженість набуває вибухонебезпечного характеру та здатна вибухнути при наявності відповідних соціальних детонаторів;

Д — зона піку соціальної напруженості — кульмінація конфлікту. В інтервалі від моменту кризового стану (t_3) до моменту спаду напруженості (t_4) відсутні будь-які суттєві тенденції у бік зростання або зниження соціальної напруженості. Після досягнення піку конфлікт або розв'язується, або переходить в іншу форму.

Е — зона зниження соціальної напруженості — врегулювання конфлікту. Від моменту спаду напруженості (t_4) до моменту повернення до фонові напруженості (t_5) існує стійка тенденція до зменшення рівня напруженості. Нахил кривої графіку залежить від характеру розв'язання конфлікту.

У залежності від стадії формування та реалізації загроз дестабілізації суспільно-політичній системи можуть застосовуватися такі технології державного реагування на вказані загрози:

у зоні фонові напруженості (зона А графіку) — профілактика загроз;

у зоні поступового зростання соціальної напруженості до її критичного рівня (зона В графіку) — попередження загроз;

у зоні різкого зростання соціальної напруженості, що відповідає розвитку соціального конфлікту (зона С графіку) та в зоні піку соціальної напруженості — кульмінація конфлікту (зона D графіку) — припинення та локалізація дії загроз;

у зоні зниження соціальної напруженості (зона Е графіку) — профілактика загроз.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

1. Модель державно-управлінської діяльності у сфері забезпечення суспільно-політичної стабільності є аналог, схема, структура певного фрагменту соціальної реальності пов'язаної із безпековим середовищем, внутрішньою політикою та політикою національної безпеки. Цей аналог слугує для збереження та розширення знання про умови та причини дестабілізації суспільно-політичної системи, діалектику взаємозв'язку між внутрішньою та безпековою політиками в контексті забезпечення суспільно-політичної стабільності, про основи розбудови системи профілактики та протидії загро-

зам суспільно-політичній стабільності, про основи державного реагування на загрози дестабілізації суспільно-політичної системи.

2. Обгрунтовано, що теоретико-методологічними засадами державного реагування на загрози суспільно-політичній стабільності в умовах інспірування соціальних конфліктів є синергетика та тоталогія.

3. Встановлено, що в залежності від стадії формування та реалізації загроз дестабілізації суспільно-політичній системи можуть застосовуватися відповідні технології державного реагування на вказані загрози:

у зоні фонові соціальної напруженості (зона А графіку) — профілактика загроз;

у зоні поступового зростання соціальної напруженості до її критичного рівня (зона В графіку) — попередження загроз;

у зоні різкого зростання соціальної напруженості, що відповідає розвитку соціального конфлікту (зона С графіку) та в зоні піку соціальної напруженості — кульмінація конфлікту (зона D графіку) — припинення та локалізація дії загроз;

у зоні зниження соціальної напруженості (зона Е графіку) — профілактика загроз.

Проектування та державне конструювання системи профілактики та протидії загрозам суспільно-політичній стабільності є окремою складною темою і потребує ретельного дослідження, що автор і ставлять за мету під час подальшої роботи у цій сфері.

Література:

1. Указ Президента України "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року "Про Стратегію національної безпеки України" від 26.05.2015 № 287/2015: [Електронний ресурс] / Офіційне інтернет-представництво Президента України. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/2872015-19070>

2. Шляхи удосконалення системи державного управління забезпеченням національної безпеки України: монографія / Г.П. Ситник, В.І. Абрамов, Д.Я. Кучма та ін.; за ред. Г.П. Ситника, В.І. Абрамова. — К.: МАЙСТЕР КНИГ, 2012. — 536 с.

3. Руденко О.М. Теоретико-методологічні засади дослідження суспільної стабільності в науці державного управління: автореф. дис... д-ра наук з держ. упр: 25.00.01. / О.М. Руденко; НАДУ. — К., 2011. — 39 с.

4. Валевський О.Л. Держава і реформи в Україні: аналіз державної політики в умовах трансформації суспільства: монографія / О.Л. Валевський. — К.: Вид-во НАДУ, 2007. — 316 с.

5. Литвиненко О.В. Спеціальні інформаційні операції та пропагандистські кампанії: монографія / О.В. Литвиненко. — К.: ВКФ "Сатсанта", 2000. — 222 с.

6. Шевченко М.М. Поняття "технологія державного реагування на загрози дестабілізації суспільно-політичній системі" та її складові / М.М. Шевченко // Науково-інформаційний вісник Академії національної безпеки. — 2016. — № 3—4 (11—12). — С. 82—95.

7. Шевченко М.М. Поняття "технологія державного реагування на загрози національній безпеці": смисловий простір соціально-філософського змісту / М.М. Шевченко // Філософія науки: традиції та інновації: наук.

журнал / Відп. ред. В.О. Цикін. — 2017. — № 2 (16). — С. 183—196.

8. Шевченко М.М. Філософсько-методологічні за-сади державно-управлінської діяльності щодо забез-печення суспільно-політичної стабільності / М.М. Шев-ченко // Проблеми соціальної роботи: філософія, психологія, соціологія. — 2017. — № 2 (10). — С. 103—111.

9. Шевченко М.М. Поняття "суспільно-політична стабільність": смисловий простір державно-управлінсь-кого змісту / М.М. Шевченко, О.Г. Давиденко // Інве-стиції: практика та досвід. — 2016. — № 14. — С. 49—54.

10. Афанасьев В.Г. Общество: системность, позна-ние и управление / В.Г. Афанасьев. — М.: Политиздат, 1981. — 432 с.

11. XXI век: мир между прошлым и будущим. Куль-тура как системообразующий фактор международной и национальной безопасности: монография / А.А. Ку-белиус, О.П. Лановенко, В.А. Пироженко, С.И. Пирож-ков, Ю.П. Черноморец, А.К. Шевченко; под науч. ред. О.П. Лановенко. — К.: Стило, 2004. — 572 с.

12. Лутай В.С. Синергетическое "универсальное послан-ие" И. Пригожина человечеству и метод его реализации / В.С. Лутай. — К.: Изд. ПАРАПАН, 2010. — 256 с.

13. Кизима В.В. Социум и Бытие / В.В. Кизима. — К.: Изд. ПАРАПАН, 2007. — 204 с.

14. Давиденко О.Г. Моделі політичної дестабілізації суспільства як складова комплексної моделі державного реагування на загрози національній безпеці / О.Г. Да-виденко // Державна служба та публічна політика: про-блеми і перспективи розвитку: матеріали щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 27 трав. 2016 р.) / За заг. ред. А.П. Савкова, М.М. Білинської, С.В. Заго-роднюка. — К.: НАДУ, 2016. — С. 279—281.

15. Энциклопедичний словник з державного управ-ління / Ред.-уклад. Ю.В. Ковбасюк, В.П. Трощинський, Ю.П. Сурмін. — К.: НАДУ, 2010. — 820 с.

16. Бацамут В.М. Формування висновків щодо ста-ну оперативної обстановки у сфері охорони громадсь-кого порядку / В.М. Бацамут // Честь і закон. — 2009. — № 1. — С. 33—40.

References:

1. The President of Ukraine (2015), Decree of the President of Ukraine "On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine on May 6, 2015 "On National Security Strategy of Ukraine", available at: <http://www.president.gov.ua/documents/2872015> 19070 (Accessed 7 September 2015).

2. Sytnyk, H.P. Abramov, V.I. Bortnikova, O.H. (2012), Shliakhy udoskonalennia systemy derzhavnoho upravlinnia zabezpechenniam natsionalnoi bezpeky Ukrainy [Ways of improving the system of public administration national security of Ukraine], MAISTER KNYH, Kyiv, Ukraine.

3. Rudenko, O. M. (2011), "Theoretical and metho-logical principles of research of social stability in science of public administration", Ph.D. Thesis, 25.00.01, NADU, Kyiv, Ukraine.

4. Valevs'kyj, O.L. (2007), Derzhava i reformy v Ukraini: analiz derzhavnoi polityky v umovakh transformatsii

uspil'stva [State and reforms in Ukraine: analysis of state policy in the context of the transformation of society], NADU, Kyiv, Ukraine.

5. Lytvynenko, O.V. (2000), Spetsial'ni informatsijni operatsii ta propahandysts'ki kampanii, [Special informational operations and propaganda campaigns] VKF "Satsanta", Kyiv, Ukraine.

6. Shevchenko, M.M. (2016), "Concept of "technology of state response to the threats of destabilization of the socio-political system" and its components", Naukovo-informatsijnyj visnyk Akademii natsional'noi bezpeky, vol. 3—4 (11—12), pp. 82—95.

7. Shevchenko, M.M. (2017), "Concept of "technology of state response to threats to national security": semantic space of socio-philosophical content", Filosofiia nauky: tradytsii ta innovatsii: nauk. zhurnal, vol. 2 (16), pp. 183—196.

8. Shevchenko, M.M. (2017), "The philosophical-methodological basis of providing social-political stability in the conditions of external inspection of social conflicts", Problemy sotsial'noi roboty: filosofiia, psykholohiia, sotsiologiia, vol. 2 (10), pp. 103—111.

9. Shevchenko, M.M. Davydenko, O.G. (2016), "Concept of "social and political stability": semantic range of public", Investytsii: praktyka ta dosvid, vol. 14, pp. 49—54.

10. Afanas'ev, V.H. (1981), Obschestvo: systemnost', poznanye y upravlenye, [Society: systematic, knowledge and management] Polytyzdat, Moscow.

11. Kubelyus, A.A. Lanovenko, O.P. Pyrozhenko, V.A. Pyrozhenko, S.Y. Chernomorets, Yu.P. Shevchenko A.K. (2004), XXI vek: myr mezhdru proshlym y buduschym. Kul'tura kak systemoobrazuiuschyj faktor mezhdunarodnoj y natsyonal'noj bezopasnosty [XXI century: the world between the past and the future. Culture as a system-forming factor of international and national security], Stylos, Kyiv, Ukraine.

12. Lutaj, V.S. (2010), Synerhetycheskoe "unyver-sal'noe poslanie" Y. Pryhozhyna chelovechestvu y metod eho realizatsyy [The synergistic "universal message" of I. Prigogine to mankind and the method of its realization] PARAPAN, Kyiv, Ukraine.

13. Kyzyma, V.V. (2007), Sotsyum y Bytye [Social life and Being] PARAPAN, Kyiv, Ukraine.

14. Davydenko, O.G. (2016), "Models of political destabilization of society as constituent of complex model of the state reacting are on threats to national safety", Derzhavna sluzhba ta publichna polityka: problemy i perspektyvy rozvytku: materialy schorich [Government service and public politics: problems and prospects of development], Vseukr. nauk.-prakt. konf. za mizhnar. Uchastiu [All-Ukrainian Scientific and Practical Conference for International participation] Kyiv, Ukraine, NADU, pp. 279—281.

15. Kovbasiuk, Yu.V. Troschyns'kyj, V.P. Surmin, Yu.P. (2010), Entsyklopedychnyj slovnyk z derzhavnoho uprav-linnia [Encyclopedic dictionary of public administration] NADU, Kyiv, Ukraine.

16. Batsamut, V. M. (2009), "Formation of conclusions on the state of the operations situation in the field of public order protection", Chest' i zakon, vol. 1, pp. 33—40.

Стаття надійшла до редакції 11.06.2018 р.